

ANALISIS SISTEM PENGURUSAN KUALITI BERASASKAN SYARIAH (MS 1900) DARI PERSPEKTIF TADBIR URUS DAN PERUNDANGAN DI MALAYSIA

ANALYSIS OF THE SHARIAH-BASED QUALITY MANAGEMENT SYSTEM (MS 1900) FROM A GOVERNANCE AND LEGISLATIVE PERSPECTIVE IN MALAYSIA

¹ Tahirah Mohamed, ^{2*} Suhaizad Saifuddin

¹ Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, Kompleks Islam Putrajaya, Presint 3, Putrajaya, Malaysia

² Fakulti Undang-Undang Universiti Kebangsaan Malaysia, Bangi, Selangor, Malaysia

*Correspondence:

Suhaizad Saifuddin,

e-mail: suhaizad@ukm.edu.my

History:

Received : 19.11.2025

Revised : 15.5.2026

Accepted : 15.6.2026

Published: 30.9.2026

Cite as:

Mohamed, T., & Saifuddin, S. (2026). Sistem pengurusan kualiti berasaskan Syariah (MS 1900): Perspektif Syariah, tadbir urus dan perundangan di Malaysia. *Jurnal Pengurusan dan Penyelidikan Fatwa*, 31(3), 12–31.

<https://doi.org/10.33102/jfatwa.vol.31no3.788>

Funding

Kajian ini dibiayai melalui Geran Penyelidikan (GUP), [Universiti Kebangsaan Malaysia] di bawah projek kod geran no [GUP-2025-001].

Abstract

The Shariah-Based Quality Management System (MS 1900) is a national compliance standard for organisations developed based on the ISO 9001 framework. However, the implementation of this standard continues to face challenges, particularly due to the absence of a specific legal framework governing certification bodies, resulting in inconsistencies in the certification process and its implementation. This study aims to examine the Shariah-Based Quality Management System from Shariah and legal perspectives, as well as to analyse the governance framework underlying MS 1900 certification. It also identifies critical issues relating to legal enforcement and certification governance and proposes improvements in these areas. This study adopts a qualitative approach, with primary data obtained through semi-structured interviews, legal documents, Hadith, and Qur'anic verses. The study involved semi-structured interviews with six expert informants who possess relevant expertise and experience in areas related to MS 1900. Secondary data were obtained from books, journal articles, and other relevant academic sources. The data were analysed using descriptive and content analysis. The findings indicate that the absence of a clear legal and policy framework has contributed to inconsistencies in the implementation of certification among relevant stakeholders. Accordingly, this study proposes the development of a systematic legal framework and guidelines to regulate MS 1900 certification bodies and certificate holders. Overall, this study contributes to strengthening the legal and governance framework for MS 1900 certification, thereby promoting greater consistency, transparency, and validity in its implementation at both national and international levels.

Keywords: MS 1900; Department of Standards Malaysia; Governance; Legislation; Certification Bodies.

© The Author(s). This article is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0). Reuse and adaptation are permitted, provided appropriate credit is given to the author(s) and source, a licence link is provided, and any changes made are indicated.

Abstrak

Sistem Pengurusan Kualiti Berasaskan Syariah (MS 1900) merupakan piawaian pematuhan nasional bagi organisasi yang dibangunkan berasaskan kerangka ISO 9001. Walau bagaimanapun, pelaksanaan piawaian ini masih berdepan dengan cabaran, khususnya akibat ketiadaan kerangka perundangan khusus yang mengawal selia badan pensijilan, sekali gus menimbulkan ketidakseragaman dalam proses dan pelaksanaan pensijilan. Kajian ini bertujuan untuk meneliti Sistem Pengurusan Kualiti Berasaskan Syariah dari perspektif Syariah dan perundangan, di samping menganalisis kerangka tadbir urus yang mendasari pensijilan MS 1900. Kajian ini turut mengenal pasti isu-isu kritikal berkaitan penguatkuasaan perundangan dan tadbir urus pensijilan serta mencadangkan penambahbaikan terhadap aspek-aspek tersebut. Kajian ini menggunakan pendekatan kualitatif dengan data primer diperoleh melalui temu bual separa berstruktur, dokumen perundangan, hadis dan nas al-Quran. Kajian ini melibatkan temu bual separa berstruktur dengan enam orang informan pakar yang mempunyai kepakaran dan pengalaman dalam bidang berkaitan MS 1900. Data sekunder pula diperoleh daripada buku, artikel jurnal dan sumber akademik yang berkaitan. Data dianalisis menggunakan analisis deskriptif dan analisis kandungan. Dapatan kajian menunjukkan bahawa ketiadaan kerangka perundangan dan dasar yang jelas telah menyumbang kepada ketidakseragaman dalam pelaksanaan pensijilan oleh pihak berkepentingan. Sehubungan itu, kajian ini mencadangkan pembangunan suatu kerangka perundangan dan garis panduan yang sistematis bagi mengawal selia badan pensijilan MS 1900 serta pemegang sijil. Secara keseluruhannya, kajian ini menyumbang kepada pengukuhan kerangka perundangan dan tadbir urus pensijilan MS 1900, sekali gus menyokong keseragaman, ketelusan dan kesahan pelaksanaannya pada peringkat nasional dan antarabangsa.

Kata kunci: *MS 1900; Jabatan Standard Malaysia; Tadbir Urus; Perundangan; Badan Pensijilan..*

PENGENALAN

Sistem Pengurusan Kualiti (SPK) Berasaskan Syariah (MS 1900) adalah merupakan satu piawaian nasional yang diintegrasikan daripada ISO 9001. *International Organization for Standardization* (ISO) adalah pertubuhan antarabangsa yang telah memperkenalkan ISO 9001. ISO 9001 merupakan satu piawaian yang menyelaraskan prinsip-prinsip tadbir urus yang memainkan peranan penting meningkatkan kecekapan pengeluaran, penyebaran inovasi dan amalan terbaik dalam pelbagai sektor perkhidmatan pada peringkat antarabangsa (Basir et al., 2021). Dalam konteks Malaysia, pendekatan Sistem Pengurusan Kualiti Berasaskan Syariah diterjemahkan melalui pembangunan piawaian MS 1900 yang menepati piawaian ISO 9001 dan diselaraskan dengan prinsip-prinsip Syariah (Bustamam et al., 2023). MS 1900 berperanan sebagai kerangka pensijilan bagi memastikan pengurusan dalam sesuatu organisasi melaksanakan semua proses operasinya mematuhi konsep *Maqasid Syariah* seperti yang ditetapkan. MS 1900 tersebut telah dibangunkan oleh Jabatan Standard Malaysia (JSM) hasil daripada cadangan oleh Allahyarham Tun Ahmad Sarji Abdul Hamid, mantan Pengerusi Institut Kefahaman Islam Malaysia dan SIRIM Berhad (Basir et al., 2021).

Inisiatif kerajaan dalam memperkenalkan pensijilan MS 1900 adalah menyasarkan peningkatan kualiti dan produktiviti dalam sektor awam dan swasta dengan menerapkan nilai-nilai Islam secara holistik (Ishak et. al, 2019). Rentetan itu, Sistem Pengurusan Kualiti Berasaskan telah mendapat sambutan menggalakkan daripada pelbagai sektor organisasi antaranya daripada institusi pengajian tinggi, hospital dan pusat zakat yang memohon untuk mendapatkan pensijilan MS 1900 (Basir et al., 2021). Tambahan lagi pelbagai kejayaan telah dicapai setelah memperoleh pensijilan MS 1900 dan wajar dicontohi (Mohamed et al., 2024). Bukan setakat peringkat lokal sahaja, akan tetapi piawaian ini telah diadaptasi dan diguna pakai oleh pihak Pertubuhan Kerjasama Islam (OIC) menerusi *The Standards and Metrology*

Institute for Islamic Countries' (SMIIC) yang dikenali sebagai piawaian 'Halal Quality Management System – Requirements' (OIC/SMIIC 18:2021)

Terdapat empat elemen utama dalam MS 1900 yang membezakan piawaian ini daripada standard lain, iaitu kewujudan Penasihat Syariah (JPS), Pegawai Pematuhan Syariah, Nilai dan Titik Kawalan Kritikal Syariah (SCCP) (Al-Azmi et al., 2022). SCCP telah diperkenalkan dalam MS 1900:2014 (Shahrom & Basir, 2023). Sehubungan dengan itu, pensijilan MS 1900 telah memberi impak yang positif terhadap tadbir urus dalam sesuatu organisasi. Malah, pengeluaran produk dan perkhidmatan yang diberikan dapat memenuhi kehendak pelanggan (Mohamad & Mansor, 2018). Pensijilan MS 1900 adalah merupakan satu piawaian yang berkaitan dengan sistem pengurusan kualiti yang berasaskan kepada Syariah. Oleh itu, perkara yang melibatkan Syariah adalah isu sensitif kerana melibatkan pematuhan terhadap prinsip dalam *Maqasid Syariah*.

Namun begitu, pelaksanaan pensijilan MS1900 ini berdepan dengan cabaran kritikal bagi memastikan pematuhan terhadap prinsip yang ditetapkan dalam piawaian MS 1900. Mohamed et al. (2024) mendapati pemegang pensijilan bergelut dengan cabaran apabila kekurangan ilmu pengetahuan yang akan merumitkan lagi pelaksanaan sistem pengurusan kerana kekurangan pakar yang benar-benar memahami prinsip Syariah dan penerapan yang setepatnya dalam konteks pengurusan kualiti. Cabaran seterusnya ialah daripada perbezaan interpretasi, perbezaan dalam pengauditan oleh badan pensijilan, konsistensi amalan dan mekanisme kawal selia bagi setiap proses dan prosedur dalam operasi boleh menjejaskan keberkesanan dalam pelaksanaan pensijilan tersebut. Keadaan menjadi lebih kritikal apabila tiada mekanisme kawal selia yang bersepadu, ketiadaan penyeragaman bagi penetapan standard manual bagi pematuhan dan pengawasan yang memberikan kuasa legitimasi untuk mengawasi badan pensijilan dalam pelaksanaan pengauditan dan pemberian pensijilan. Malah, sesiapa sahaja boleh mendakwa telah melaksanakan pengurusan kualiti berasaskan Syariah tanpa penilaian dan pengauditan. Situasi tersebut berlaku adalah kerana ketiadaan kerangka perundangan yang khusus yang memberikan kuasa kawal selia, pengawalan dan pengawasan secara langsung terhadap pelaksanaan pensijilan secara holistik bagi memastikan kredibiliti Syariah tidak tercalar.

Sorotan literatur menunjukkan bahawa kebanyakan kajian terdahulu menumpukan kepada kepentingan sistem pengurusan kualiti berasaskan Syariah dan menilai keberkesanan pelaksanaan pensijilan MS 1900:2014 dalam konteks pengurusan organisasi serta institusi yang mengamalkannya. Sehubungan dengan itu, kajian ini akan menganalisis sistem pengurusan berasaskan Syariah mengikut perspektif Syariah, tadbir urus dan perundangan Malaysia dalam pelaksanaan pensijilan tersebut. Selain itu, kajian ini akan merungkai isu-isu berkaitan dengan tadbir urus dan perundangan serta cadangan penambahbaikan bagi isu yang dibangkitkan.

MS 1900 telah melalui beberapa fasa semenjak diperkenalkan. Evolusi kepada setiap fasa menunjukkan komitmen negara untuk menambahbaik sistem pengurusan kualiti berasaskan syariah (MS 1900). Keadaan tersebut mencerminkan komitmen berterusan terhadap tadbir urus MS 1900 supaya kekal relevan dengan situasi semasa yang semakin dinamik dan kompleks. Fasa pertama dengan pengenalan kepada versi MS 1900:2005. Kemudiannya diperkukuhkan dengan MS 1900:2014. Seterusnya yang terkini ialah MS 1900:2025 yang ditambah baik selaras dengan penjagaan dalam setiap operasi selaras dengan penjagaan *Maqasid Syariah* (Jabatan Standard Malaysia, 2025). Oleh itu, kajian ini akan merujuk kepada MS 1900:2025 yang merupakan kebaharuan berbanding dengan kajian lain yang dibuat sebelum ini. MS 1900:2025 telah menambahbaik dalam kerangka pengurusan kualiti berasaskan syariah.

Didapati, kajian sebelum ini merujuk kepada pensijilan MS 1900:2014. Oleh itu, kajian ini berperanan mengisi kelompangan kepada kajian sedia ada dalam perkembangan implikasi piawaian yang terkini bagi pelaksanaan sistem pengurusan kualiti berasaskan syariah dalam organisasi.

KAJIAN LITERATUR

Sistem Pengurusan Kualiti Menurut Prinsip Syariah

Sistem pengurusan kualiti yang komprehensif berupaya mencapai objektif dengan menjadikan prinsip-prinsip Syariah sebagai teras utama dalam urus tadbir organisasi (Jabatan Standard Malaysia, 2025). Pendekatan tersebut menekankan akan kecekapan, keberkesanan dan pengurusan kawalan risiko yang setiap pelaksanaan operasi adalah berlandaskan kepada *Maqasid Syariah* (Al-Azmi et al., 2022). Penekanan *Maqasid Syariah* merangkumi kepada penjagaan agama, nyawa, akal, keturunan dan harta dalam setiap operasi dan prosedurnya yang menjadi teras kepada pembentukan tadbir urus yang bersistematik. Pelaksanaan prinsip-prinsip tadbir urus berasaskan Syariah telahpun digariskan secara komprehensif dalam al-Quran dan al-Sunnah (Abdul Hamid, 2022). Melalui kedua-dua sumber utama tersebut, penekanan diberikan kepada kepentingan prinsip integriti, ketelusan dan akauntabiliti sebagai asas dalam amalan urus tadbir yang beretika dan berkesan dalam sesebuah organisasi. Allah SWT berfirman:

وما خلقت الجن والإنس إلا ليعبدون

Maksudnya: “Dan (ingatlah) Aku tidak menciptakan jin dan manusia melainkan untuk mereka menyembah dan beribadat kepadaKu”

(*Adh-Dhāriyāt*, ayat 56)

Ayat di atas menegaskan bahawa penciptaan manusia oleh Allah SWT bukanlah penciptaan yang sia-sia, sebaliknya bertujuan mengabdikan kepada Allah. Konsep pengabdian pula tidak terhad hanya melakukan ritual keagamaan semata-mata, tetapi merangkumi dalam aspek pekerjaan. Lantaran itu, amalan melaksanakan pengurusan kualiti berasaskan Syariah adalah salah satu ibadat yang boleh mendapat ganjaran pahala yang membawa kejayaan di dunia serta akhirat.

Berdasarkan kepada prinsip *siasah Syariah*, kerajaan boleh menetapkan sesuatu dasar sekiranya dasar yang diperkenalkan tersebut boleh membawa kebaikan kepada masyarakat dan menolak segala keburukan. Merujuk kepada Ibnu Taimiyah menyatakan bahawa pemerintah mempunyai kuasa budi bicara berasaskan kepada kepentingan umum (*maslahah*) dan tidak bercanggah dengan *Siasah Syariah* untuk memperkenalkan sesuatu dasar baharu (Abdul Rasol & Mohd Zelani, 2016). Ia juga selaras dengan kaedah fiqh berikut:

تصرف الإمام على الرعية منوط بالمصلحة

Maksudnya: “Tindak tanduk imam (pemerintah) terhadap rakyatnya hendaklah didasarkan kepada *maslahah*.” (Al-Suyuti, 1998).

Abdul al-Rahman Taj mendefinisikan *siasah Syariah* adalah hukum atau peraturan yang menetapkan pentadbiran negara menepati roh syariah walaupun ia tidak dinukilkan secara langsung melalui al-Quran dan as-Sunnah. Sehubungan dengan itu, Kerajaan Malaysia melalui Jabatan *Standard* Malaysia (JSM) memperkenalkan Sistem Pengurusan Kualiti Berasaskan Syariah melalui pensijilan MS 1900 (Bustamam et al., 2025). Pengurusan Kualiti Berasaskan

Syariah adalah berdasarkan kepada konsep *siasah Syariah* yang memberikan nilai tambah kepada tadbir urus organisasi bagi mencapai objektifnya. Pendekatan ini menggabungkan tadbir urus yang berakauntabiliti ini, kualiti penghasilan produk, penambahbaikan yang berterusan, kaedah pengurusan risiko, mendapat keyakinan pelanggan dan pemerkasaan konsep ibadah serta setiap proses menurut tuntutan Syariah (Mohamed et al., 2022). Oleh itu, pengurusan kualiti berasaskan Syariah ini mencerminkan keseimbangan kepada pencapaian material dan spiritual yang selaras dengan konsep *Maqasid Syariah*.

Maqasid Syariah juga didefinisikan sebagai satu kaedah untuk mencapai objektif yang boleh memberi manfaat kepada manusia dan *maslahah* awam dalam perkara-perkara tertentu bagi memastikan tiada kerosakan yang lebih besar akibat daripada kecuai dan mengejar keinginan demi kepentingan peribadi (Ibn 'Ashur, 2004). Justeru, *Maqasid Syariah* adalah satu panduan hidup yang menjaga kebaikan dan menolak kemudharatan dalam sistem pengurusan kehidupan manusia untuk kejayaan di dunia dan akhirat (Wan Abdullah, 2022). Konsep *Maqasid Syariah* dalam kualiti merangkumi aspek input atau sumber halal contohnya sumber yang tidak melibatkan unsur *gharar* (penipuan seperti rasuah), proses kerja yang halal contohnya mengamalkan nilai-nilai murni iaitu amanah dan penghasilan kerja yang halal iaitu hasil yang membawa manfaat dengan tidak membawa kepada kemudharatan (Mohamed et al., 2016). Oleh yang demikian, pelaksanaan Sistem Pengurusan Kualiti Berasaskan MS 1900 adalah untuk memupuk kepatuhan Syariah dalam amalan sistem pengurusan di sesebuah organisasi dengan penekanan terhadap penghayatan nilai-nilai murni (Basir et al., 2021).

Kepentingan Pengurusan Kualiti Berasaskan Syariah (MS 1900)

Menurut Ahmad Bustamam et al., (2023). aspek penting yang dalam kelestarian perniagaan yang kompetitif adalah pengendalian dan pengurusan kualiti produk atau perkhidmatan. Pendekatan yang efektif adalah melalui pelaksanaan sistem kualiti yang berasaskan kepada piawaian atau *standard* daripada badan yang telah diakreditasi. Kajian tersebut mendapati organisasi perniagaan boleh meningkatkan prestasi syarikat melalui pelaksanaan MS 1900:2014 khususnya dalam konteks koperasi. Melalui maklum balas yang telah diterima, 75% peningkatan kepada prestasi perniagaan, 100% bersetuju piawaian memberikan manfaat, 82% telah meningkatkan persepsi pelanggan, 67% pengurangan kepada aduan negatif dan 33% tidak menerima aduan negatif. Tambahan pula, seramai 75% responden menyatakan bahawa pensijilan MS 1900:2014 berjaya memupuk budaya nilai dan integriti dalam kalangan pekerja. Kajian ini melibatkan lapan buah koperasi yang dalam senarai 100 koperasi yang terbaik dalam tahun 2022. Namun begitu, tiada satupun antara koperasi tersebut telah mendapat pensijilan MS 1900:2014. Dapatan ini menunjukkan adanya jurang kesedaran terhadap satu piawaian yang berasaskan Syariah dalam sektor koperasi. Sekaligus menimbulkan persoalan keupayaan koperasi dalam menepati kehendak dalam pelaksanaan konsep Syariah dalam operasinya.

Mohamed et al. (2024) pula menyatakan bahawa terdapat sebuah Universiti Berfokus telah berjaya mendapat pensijilan SPK MS 1900 daripada *SIRIM QAS International*. Pensijilan MS 1900 adalah usaha kolaboratif dan semangat waja semua pihak yang menjadikan nilai teras, iaitu tanggungjawab, maruah dan integriti sebagai satu amalan dan budaya kecemerlangan dalam pekerjaan seharian mereka. Pelbagai kejayaan telah dicapai setelah memperoleh pensijilan tersebut dan wajar dicontohi. Namun begitu dalam dapatan kajian tersebut telah menggariskan salah satu cabaran iaitu tiada panduan yang praktikal dan jelas kepada pekerja untuk melaksanakannya dalam organisasi masing-masing. Tambahan lagi, kurangnya kesedaran terhadap kepentingan pensijilan MS 1900. Lantaran itu, universiti tersebut telah

mengambil langkah dengan semua program atau aktiviti kualiti perlu didoktrinkan dan dimasukkan dalam program orientasi pekerja baharu dan program pengukuhan pekerja untuk pengesahan jawatan.

Pensijilan MS 1900 adalah satu piawaian yang menetapkan setiap proses dalam organisasi selaras dengan prinsip halal dan haram (Mohamad & Mansor, 2018). Pensijilan MS 1900 berperanan sebagai mekanisme kepada kawalan risiko yang berpaksikan kepada Syariah. Asas kepada pengurusan risiko Islam adalah melalui konsep “mendatangkan manfaat dan menolak mudarat”. Sehubungan dengan itu, kajian merujuk kepada Al-Ghazālī yang menetapkan setiap tindakan perlu menjaga *Maqasid* Syariah iaitu pemeliharaan kepada agama, nyawa, akal, keturunan dan harta. Oleh itu MS 1900 merangkumi instrumen yang mengintegrasikan dimensi tadbir urus dan kerohanian. Piawaian ini memperuntukkan peranan pihak pengurusan yang perlu memastikan pematuhan prinsip Syariah dalam pelaksanaan pensijilan tersebut. (Jabatan Standard Malaysia [JSM], 2025). MS 1900:2025 memperuntukkan juga pelantikan pegawai pematuhan *Syariah* sekaligus memperkukuhkan dalaman dalam organisasi tersebut. Selain itu, pematuhan kepada Titik Kritikal Kawalan Syariah (SCCP) adalah sejajar dengan prinsip *Sad al-Zarā’i* (menutup jalan kepada kemudatan). Konsep kawalan yang diperkenalkan dalam MS 1900:2025 adalah untuk mengelakkan sebarang penyalahgunaan kuasa dan menepati prinsip Syariah. Ia selaras dengan prinsip *Al-Amr bi al-Ma’rūf wa al-Nahy ‘an al-Munkar* (menyeru ke arah kebajikan dan menjauhi kemungkaran). Kajian juga telah menekankan akan pengurusan risiko melalui pendekatan pematuhan kepada prinsip Syariah. Sebaliknya kajian tersebut tidak menjelaskan akan kepentingan pengawalan dan pengawasan kepada pematuhan kepada prinsip Syariah melalui badan berwibawa yang berautoriti melalui mekanisme perundangan bagi menjaga kredibiliti pensijilan tersebut (Mohamad, 2024).

Menurut Al-Azmi et al. (2022), SASMEC @IIUM telah mematuhi keperluan Syariah yang diiktiraf dengan memperoleh pensijilan MS 1900:2014. Skop operasi SASMEC dalam menyediakan perkhidmatan penjagaan kesihatan mengikut peraturan tadbir urus Syariah. Aplikasi teknologi dan ilmu pengetahuan di hospital adalah berpaksikan kepada Islam. Pelaksanaan tersebut adalah berdasarkan kepada integrasi tauhid, keseimbangan (*tawazun*), kecemerlangan kerja (ihسان dan *itqan*) serta prinsip keadilan (*‘adl*). Kajian tersebut telah menghuraikan empat elemen utama dalam MS 1900 yang membezakan piawaian ini daripada standard lain, iaitu kewujudan Penasihat Syariah (JPS), Pegawai Pematuhan Syariah, Nilai, dan Titik Kawalan Kritikal Syariah (TKKS). Kajian tersebut menjelaskan pemantauan yang menyeluruh telah dibuat berdasarkan kepada elemen utama tersebut dalam semua aktiviti yang dijalankan termasuklah di kantin, klinik dan wad supaya selaras dengan kehendak syariah. Namun begitu, tidak dinyatakan bahawa satu badan yang mempunyai autoriti bagi pengawalan dan penguatkuasaan yang bersepadu untuk memastikan semua badan pensijilan dan pemegang pensijilan mematuhi kehendak syariah demi menjaga kredibiliti pensijilan MS 1900.

Penulisan melalui pengalaman pelaksanaan pensijilan MS 1900 di Mahkamah Syariah Negeri Melaka telah dikongsikan oleh Shahrom & Basir (2021). Mahkamah Syariah Negeri Melaka (MSNM) adalah mahkamah Syariah yang terawal memperoleh pensijilan MS 1900. Penulisan tersebut memasukkan latar belakang pewujudan MS 1900. MSNM telah mengambil inisiatif dengan mendapatkan pensijilan *Standard* atau Piawaian ISO 9000:2008 pada tahun 2013. Bagi menyahut cadangan daripada SIRIM, MSNM seterusnya komited dengan mendapatkan pensijilan ISO 9001:2015. Kemudiannya, MSNM telah menyenaraikan 13 langkah bagi memperoleh MS 1900 iaitu gerak kerja ISO 9000, kepimpinan pengurusan tertinggi, lawatan ke institusi penandaaras, penubuhan jawatankuasa khas, pengurusan sumber, dokumentasi, perolehan dan pembekalan, Mesyuarat Kajian Semula Pengurusan, penambahbaikan

berterusan, audit dalam, audit luaran dan perkhidmatan di MSNM. Penulisan tersebut juga menekankan akan keperluan kepada audit dalaman yang dibuat oleh MSNM bagi menilai tahap pematuhan kepada pensijilan sebelum pengauditan oleh pihak SIRIM. Merujuk kepada penulisan tersebut, tiada rujukan kepada mana-mana undang-undang atau garis panduan khusus untuk pelaksanaan pensijilan MS 1900.

Manakala penulisan oleh Basir et al. (2021) menyatakan bahawa pencapaian impak positif dan inovasi dengan memastikan pengagihan zakat dapat diagihkan dengan adil dan telus seperti dalam prinsip *Maqasid Syariah* iaitu menjaga harta. Ia adalah hasil daripada pelaksanaan MS 1900 di institusi zakat tersebut. Melalui sistem pengurusan kualiti juga pengagihan dapat dilakukan secara berkesan dan mengelakkan daripada penyalahgunaan wang. Namun, terdapat cabaran dalam pelaksanaan sistem pengurusan kualiti Syariah iaitu kekurangan orang yang pakar dalam prinsip Syariah, kekurangan infrastruktur yang mencukupi dan kekangan kewangan yang menghalang pemantauan dan pengauditan yang berterusan. Penulisan tersebut juga telah mencadangkan penubuhan satu jawatankuasa Panel atau Penasihat Syariah perlulah digubal dalam sesebuah organisasi yang menjalankan MS 1900 supaya kesemua proses yang terlibat dalam skop pelaksanaannya sentiasa mematuhi keperluan-keperluan Syariah sama ada yang termaktub dalam al-Quran, *Hadith* dan *Ijma'*.

Berdasarkan kepada kajian sebelum ini, perbincangan adalah merangkumi pengaplikasian pengurusan kualiti berasaskan Syariah dalam institusi melalui pengalaman dan konsep pensijilan MS 1900. Manakala cadangan penambahbaikan kepada cabaran yang dihadapi tidak ditangani dengan melihat kepada pengawalan, latihan kefahaman yang bersepadu dan penyeragaman terhadap kefahaman yang tepat terhadap pematuhan kriteria yang ditetapkan.

METODOLOGI

Kajian ini menggunakan pendekatan kualitatif bagi mengumpul dan menganalisis data berkaitan pandangan, persepsi serta pengalaman pihak berkepentingan yang terlibat dalam pelaksanaan pensijilan MS 1900: Sistem Pengurusan Kualiti Berteraskan Syariah. Pendekatan kualitatif dipilih kerana ia membolehkan penyelidik memahami fenomena kajian secara mendalam melalui interpretasi makna, pengalaman dan perspektif informan yang terlibat secara langsung dalam pelaksanaan sistem tersebut. Dalam pendekatan ini, data yang diperolehi dalam bentuk kata-kata, pengalaman dan pandangan dianalisis secara sistematik untuk mengenal pasti tema dan pola tertentu yang berkaitan dengan isu tadbir urus dan aspek perundangan dalam pensijilan MS 1900 (Braun & Clarke, 2013). Pendekatan ini juga membolehkan penyelidik menilai kerangka perundangan serta mekanisme pentadbiran yang berkaitan dengan pelaksanaan pensijilan MS 1900 secara lebih mendalam (Saifuddin et al., 2025).

Bagi mencapai objektif kajian, dua kaedah utama pengumpulan data digunakan iaitu kajian perpustakaan dan temu bual separa berstruktur (Chua, 2014; Konting, 1998). Kajian perpustakaan dijalankan bagi mendapatkan pemahaman teori dan kerangka konseptual berkaitan tadbir urus serta aspek perundangan dalam pelaksanaan pensijilan MS 1900. Analisis dokumen melibatkan penelitian terhadap pelbagai sumber primer dan sekunder yang relevan dengan kajian ini. Sumber primer merangkumi dokumen autoritatif seperti al-Quran, peruntukan statut, standard MS 1900 serta dokumen dasar berkaitan tadbir urus dan pensijilan. Manakala sumber sekunder terdiri daripada buku akademik, artikel jurnal, laporan penyelidikan, tesis serta sumber dalam talian yang berkaitan dengan pentadbiran organisasi berteraskan Syariah, tadbir urus serta pensijilan standard. Analisis terhadap dokumen-dokumen

ini bertujuan untuk mengenal pasti kerangka undang-undang, prinsip tadbir urus serta perkembangan pelaksanaan MS 1900 dalam konteks organisasi di Malaysia.

Selain kajian dokumen, kajian ini turut menggunakan kaedah temu bual separa berstruktur bagi mendapatkan data empirikal daripada pihak berkepentingan yang terlibat secara langsung dalam pelaksanaan pensijilan MS 1900. Kaedah ini dipilih kerana ia memberikan ruang kepada informan untuk menghuraikan pengalaman dan pandangan mereka secara lebih mendalam, di samping membolehkan penyelidik menyesuaikan soalan berdasarkan respons yang diberikan. Seramai enam orang informan telah dipilih menggunakan kaedah persampelan bertujuan (purposive sampling) berdasarkan kepakaran dan pengalaman mereka dalam bidang berkaitan. Informan tersebut terdiri daripada wakil institusi utama yang terlibat dalam pembangunan dan pelaksanaan pensijilan MS 1900, iaitu Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM), Jabatan Standard Malaysia, *SIRIM QAS International*, Jabatan Kehakiman Syariah Selangor dan Jabatan Peguam Negara. Pemilihan informan ini bertujuan memastikan data yang diperoleh adalah menyeluruh, berautoriti dan mencerminkan perspektif pelbagai pihak berkepentingan, khususnya dalam aspek tadbir urus organisasi serta perundangan berkaitan pensijilan MS 1900. Setiap sesi temu bual dijalankan berdasarkan panduan soalan temu bual yang dibangunkan selaras dengan objektif kajian. Temu bual dilaksanakan secara separa berstruktur bagi memberi fleksibiliti kepada informan untuk menghuraikan pengalaman dan pandangan mereka secara lebih terperinci. Setiap sesi temu bual direkodkan dengan persetujuan informan. Rakaman temu bual tersebut kemudiannya ditranskripsikan secara verbatim bagi memudahkan proses analisis data.

Data yang diperoleh daripada kajian dokumen dan temu bual dianalisis menggunakan teknik analisis kandungan. Proses analisis data melibatkan beberapa peringkat utama iaitu penyusunan dan pengorganisasian data, pembacaan berulang bagi memahami konteks keseluruhan data, proses pengkodan untuk mengenal pasti idea atau isu penting, pengelompokan kod kepada kategori yang berkaitan serta pembentukan tema utama yang selaras dengan objektif kajian (Abdullah, 2018). Melalui proses ini, beberapa tema utama dikenal pasti seperti peranan undang-undang, cabaran pentadbiran, mekanisme tadbir urus serta implikasi pelaksanaan pensijilan MS 1900. Bagi memastikan kesahan dan kebolehpercayaan dapatan kajian, beberapa langkah telah diambil. Kajian ini menggunakan kaedah triangulasi data dengan membandingkan maklumat yang diperoleh daripada temu bual informan dengan dokumen rasmi seperti standard MS 1900 dan dokumen berkaitan tadbir urus organisasi. Selain itu, semakan silang terhadap kenyataan informan turut dilakukan bagi memastikan konsistensi maklumat yang diberikan oleh informan daripada institusi yang berbeza. Penyelidik juga mengamalkan pendekatan refleksiviti dengan memastikan proses interpretasi data dilakukan secara objektif tanpa dipengaruhi oleh pandangan peribadi penyelidik. Langkah-langkah ini membantu memperkukuhkan kesahan dan kebolehpercayaan dapatan kajian sebagaimana yang disarankan dalam penyelidikan kualitatif (Creswell & Poth, 2018).

DAPATAN KAJIAN DAN PERBINCANGAN

Tadbir Urus Pengurusan Kualiti Berasaskan Syariah (MS 1900)

MS 1900 adalah merupakan satu piawaian nasional yang diintegrasikan daripada ISO 9001 (Wardi, 2021). MS 1900 telah melalui beberapa fasa semenjak diperkenalkan. Evolusi kepada setiap fasa menunjukkan komitmen negara untuk menambah baik Sistem Pengurusan Kualiti (SPK) Berasaskan berdasarkan keperluan kontemporari (Jabatan Standard Malaysia, 2005, 2014 dan 2025). Fasa pertama dengan pengenalan kepada versi MS 1900:2005.

Kemudiannya diperkukuhkan dengan MS 1900:2014. Seterusnya yang terkini ialah MS 1900:2025 yang ditambah baik selaras dengan Maqasid Syariah (Jabatan Standard Malaysia, 2025). Dalam konteks kajian ini, akan merujuk kepada MS 1900:2025. Dalam konteks MS 1900 ini, tatacara atau proses dalam pengurusan kualiti adalah berdasarkan kepada kriteria yang ditetapkan dalam MS yang telah dibangunkan oleh JSM bersama dengan jawatankuasanya.

MS 1900:2025 adalah adaptasi yang diubah suai daripada OIC/SMIIC Halal Quality Management System- Requirements yang diterbitkan oleh The Standards and Metrology Institute for Islamic Countries (SMIIC) (Jabatan Standard Malaysia, 2025). Penambahbaikan yang signifikan adalah menfokuskan kepada pematuhan konsep Maqasid Syariah, fatwa, pihak berkepentingan, statutori dan perundangan yang berkaitan. MS 1900:2025 mencerminkan paradigma dalam operasi sistem yang mementingkan penjagaan kepada lima Maqasid Syariah iaitu memelihara agama, nyawa, akal, harta dan keturunan. MS 1900:2025 menunjukkan setiap proses dan hasil produk dan perkhidmatan yang bukan sahaja meningkatkan produktiviti serta keuntungan malah dari aspek keselamatan juga.

Pensijilan MS 1900 boleh dipohon oleh industri seperti perubatan, pemakanan, keselamatan, kimia, jentera, perniagaan, teknologi maklumat, pembinaan, elektrik, minyak, dan pertanian (SIRIM QAS, 2026). MS 1900:2025 juga diperluaskan kepada sektor multimedia dan filem. Peluasan dan penerapan Sistem Pengurusan Kualiti Berasaskan Syariah kepada sektor baharu adalah satu langkah tepat untuk memastikan kandungan yang dihasilkan adalah mematuhi prinsip Syariah dan perundangan. Ironinya, Malaysia ke arah hab produksi kreatif Islamik. Organisasi yang telah mematuhi piawaian MS 1900 adalah tidak bermaksud mematuhi secara automatik semua keperluan piawaian Syariah yang lain yang mungkin relevan. Contohnya, mana-mana organisasi perlu mendapatkan pensijilan halal Malaysia sebagai satu syarat yang perlu dipenuhi sebelum memohon pensijilan MS 1900.

MS 1900:2025 menunjukkan penambahbaikan yang signifikan. Penambahan syarat kepada mana-mana organisasi yang berhasrat untuk memohon pensijilan di bawah piawaian ini perlu memohon dan memperoleh pensijilan halal Malaysia terlebih dahulu sekiranya produk atau perkhidmatan di bawah skim yang melayakkan untuk memohon pensijilan halal. Penambahbaikan tersebut mencerminkan keselarasan kepada keperluan pematuhan dan keselarasan konsep Syariah bagi mencapai kehendak Maqasid Syariah dan menepati prinsip-prinsip syariah secara keseluruhannya.

Organisasi yang berhasrat untuk membuat permohonan perlulah memastikan organisasi tersebut melaksanakan tadbir urus yang berasaskan Syariah iaitu menjalankan perkhidmatan dan produk yang selari dengan Maqasid Syariah yang merangkumi semua operasinya. Secara spesifiknya, organisasi hendaklah dalam menentukan proses yang diperlukan dalam sistem pengurusan berasaskan Syariah dan mengaplikasikannya keseluruhan organisasi hendaklah:

- a) Menentukan input yang diperlukan dan output yang dijangkakan daripada proses-proses tersebut;
- b) Menentukan turutan dan interaksi kepada proses-proses tersebut;
- c) Menentukan dan mengaplikasikan kriteria serta kaedah (termasuk pemantauan, pengukuran dan penunjuk prestasi) yang diperlukan untuk memastikan operasi dan kawalan yang efektif;
- d) Menentukan sumber yang diperlukan bagi proses-proses tersebut dan memastikan ketersediaanya;
- e) Menetapkan tanggungjawab dan kuasa bagi proses-proses tersebut;

- f) Menangani Titik Kawalan Kritikal Syariah (SCCP) termasuk risiko dan peluang seperti yang ditentukan selaras dengan keperluan;
- g) Menilai proses-proses tersebut dan melaksanakan sebarang perubahan yang diperlukan bagi memastikan proses tersebut mencapai hasil yang diinginkan; dan
- h) Memperbaiki proses-proses tersebut serta sistem pengurusan kualiti berasaskan Syariah.

Sebarang agensi atau pemain industri yang berhasrat untuk mendapatkan pensijilan MS 1900 boleh membuat permohonan kepada mana-mana badan pensijilan yang telah berdaftar dan telah mendapat akreditasi daripada JSM. Jangka masa untuk mendapat pensijilan MS 1900 adalah antara tiga hingga enam bulan bergantung kepada tahap kesediaan pemohon dalam memastikan pelaksanaan sistem pengurusan kualiti dalam organisasinya (SIRIM QAS, 2026). Organisasi tersebut perlu menunjukkan pematuhan yang menyeluruh terhadap kriteria dan kehendak yang ditetapkan dalam MS (Ahmad Bustamam et al., 2023). Ia termasuklah pengurusan kualiti, aspek Syariah, dokumentasi, kawalan dalaman, kemudahan dan komitmen pengurusan tertinggi. Bagi memastikan pengurusan kualiti berasaskan Syariah telah dilaksanakan dalam sesuatu organisasi adalah dengan melaksanakan audit dalaman sebagai satu fasa persediaan ke arah mendapatkan pensijilan MS 1900.

Signifikan audit dalaman adalah berfungsi untuk memastikan tahap kepatuhan kepada piawaian yang telah ditetapkan (Shahrom & Basir, 2021). 2021). Proses audit adalah satu mekanisme penambahbaikan sekiranya wujud unsur ketidakpatuhan atau ketakakuran. Melalui audit dalaman akan dapat memastikan semua prosedur dan operasi telah mematuhi kehendak kepada Maqasid Syariah, fatwa, badan berkepentingan, statutori dan perundangan. Sekaligus menyumbang kepada pengukuhan integriti dalam organisasi tersebut.

Seterusnya, fasa audit pensijilan oleh badan pensijilan. Pengauditan tersebut akan melibatkan semakan terhadap dokumentasi untuk memastikan tahap kesediaan organisasi tersebut. Penilaian dibuat dengan membuat semakan terhadap pelaksanaan dasar, manual kualiti, kawalan rekod, prosedur kerja dan pematuhan prinsip-prinsip Syariah dalam operasi prosedur organisasi tersebut (Mohamad, 2024). Pengauditan seterusnya adalah dibuat di organisasi berkenaan. Pengauditan di organisasi akan melihat kepada situasi sebenar kepada pelaksanaan dan pematuhan piawaian seperti yang telah didokumentasikan. Sekiranya semasa audit didapati terdapat ketakakuran (*nonconformity*) yang tidak memenuhi syarat dalam MS 1900 maka juruaudit akan mengeluarkan laporan ketakakuran. Oleh itu, pemohon perlu membuat pembetulan seperti yang ditetapkan oleh auditor badan pensijilan.

Pensijilan MS 1900 adalah satu pengiktirafan autoritatif yang menunjukkan bahawa sesebuah organisasi telah mematuhi dan melaksanakan sistem pengurusan kualiti yang berasaskan Syariah. Oleh itu, sesebuah organisasi yang berhasrat untuk menjadi badan yang telah dipersijilkan boleh membuat permohonan kepada JSM. JSM menawarkan akreditasi kepada sebarang badan pensijilan yang telah mematuhi kriteria dan keperluan sebagaimana yang ditetapkan dengan kos yang tertentu.. Badan pensijilan adalah satu komponen penting yang mempunyai tanggungjawab yang berat dalam membuat pemeriksaan, penilaian dan pertimbangtelitian bagi memastikan sesuatu organisasi telah mematuhi pelaksanaan mengikut piawaian yang telah ditetapkan.

Justeru, bagi memastikan pemberian pensijilan MS 1900 kepada kepada organisasi yang hanya konsisten terhadap piawaian MS 1900, maka badan pensijilan yang mempunyai kompetensi teknikal, pengetahuan dan penguasaan ilmu-ilmu Syariah sahaja yang layak diberi mandat bagi

menjaga kredibiliti Syariah. Hal ini demikian kerana berdasarkan peruntukan Seksyen 18, Akta 549 memperuntukkan hanya badan penilai yang layak diakreditasi sahaja yang boleh melaksanakan audit pensijilan.

Sehubungan itu, akreditasi kepada badan pensijilan adalah merupakan elemen penting bagi menjamin kebolehpercayaan dan pertanggungjawaban dalam pengauditan terhadap permohonan pensijilan (Seksyen 16, Akta 549). Skim badan pensijilan ini dikendalikan oleh Bahagian Akreditasi, JSM dan Quality Management System (QMS). Melalui akreditasi juga akan memberikan keyakinan berkenaan dengan keupayaan, kompetensi dan keupayaan teknikal badan pensijilan dalam membuat pengauditan (Jabatan Standard Malaysia, 10 Mac 2026).

Perundangan Pengurusan Kualiti Berasaskan Syariah (MS 1900)

Kerangka perundangan memainkan peranan penting dalam memastikan pelaksanaan pensijilan MS 1900 dilaksanakan secara teratur, telus dan berautoriti. Melalui peruntukan undang-undang dan mekanisme pengawalseliaan yang jelas, pelaksanaan standard ini dapat dipantau secara sistematik oleh badan yang berwibawa. Prinsip ini selaras dengan konsep keadilan dalam pentadbiran Syariah yang menekankan ketelusan, akauntabiliti dan integriti dalam proses membuat keputusan (Saifuddin et al., 2024). Selain itu, undang-undang yang jelas dan tepat juga merupakan elemen penting dalam memastikan proses pentadbiran serta penguatkuasaan undang-undang berjalan secara adil dan berintegriti (Saifuddin et al., 2025).

Secara umumnya, kuasa perundangan bagi sesuatu standard dan akreditasi termasuklah pensijilan MS 1900 berasaskan kepada Akta Standard Malaysia [Akta 549]. Akta Standard Malaysia memperuntukkan berkenaan dengan tanggungjawab untuk membangunkan dan memajukan standard,, dan untuk mengakreditasikan badan penilaian pematuhan sebagai cara untuk memajukan ekonomi negara, memanfaatkan kesihatan, keselamatan dan kebajikan awam dan alam sekitar, membantu dan melindungi pengguna, memajukan kecekapan dan pembangunan industri, memudahkan perdagangan dalam negeri dan antarabangsa dan melanjutkan kerjasama antarabangsa berhubung dengan penstandardan dan akreditasi.

Sehubungan dengan itu, MS 1900 yang dibangunkan adalah kuasa yang diberikan kepada JSM secara umum untuk merangka dan menyelaraskan piawaian kebangsaan dengan prinsip Maqasid Syariah dalam pengurusan kualiti. MS yang dibangunkan dibincangkan oleh Jawatankuasa dan Kumpulan Kerja yang telah dilantik serta terdiri dari pelbagai latar belakang dan mempunyai pengetahuan dalam Pengurusan Kualiti Berasaskan Syariah. Kemudiannya, MS tersebut akan dibentangkan dan mendapat kelulusan Majlis Standard dan Akreditasi Malaysia seperti yang diperuntukkan dalam subseksyen 13 Akta 549. Kemudiannya, piawaian tersebut disyorkan kepada Menteri untuk diperkenalkan sebagai satu piawaian. Piawaian tersebut adalah digalakkan kepada sesebuah organisasi yang melaksanakan pengurusan kualiti berasaskan Syariah sebagai satu pengiktiran. Walaupun begitu, pensijilan tersebut diperoleh setelah melalui tapisan audit sebagaimana yang telah diperuntukkan dalam Malaysia Standard. Pengiktirafan pensijilan MS 1900 kepada sesuatu organisasi akan membuktikan bahawa organisasi tersebut adalah berkompeten dan melaksanakan urus tadbirnya selaras dengan Maqasid Syariah, fatwa, badan berkepentingan, statutori dan perundangan. Dalam konteks ini, badan pensijilan memainkan peranan dalam memastikan pemohon pensijilan adalah konsisten dengan kehendak seperti yang ditetapkan.

Lantaran itu, badan pensijilan adalah satu komponen penting yang mempunyai tanggungjawab yang berat dalam membuat pemeriksaan, penilaian dan pertimbangan profesional untuk mengesahkan pematuhan kepada standard yang ditetapkan. Oleh itu, bagi memastikan pemberian pensijilan MS 1900 adalah kepada organisasi yang hanya konsisten terhadap piawaian MS 1900, maka badan pensijilan yang mempunyai kompetensi teknikal, pengetahuan dan penguasaan ilmu-ilmu Syariah sahaja yang layak diberi mandat bagi menjaga kredibiliti Syariah. Berdasarkan peruntukan Seksyen 16 Akta Standard Malaysia menetapkan hanya badan penilai yang layak diakreditasi sahaja yang boleh melaksanakan audit pensijilan.

Dalam konteks MS 1900:2025 telah menetapkan bahawa bagi organisasi yang termasuk dalam kategori produk dan perkhidmatan hendaklah terlebih dahulu mengemukakan permohonan untuk mendapatkan pensijilan halal sebagai prasyarat kepada permohonan pensijilan MS 1900. Syarat tersebut adalah untuk memastikan pematuhan yang menyeluruh kepada Maqasid Syariah dalam mengendalikan operasi organisasinya. Oleh yang demikian, syarikat yang layak untuk mendapatkan pensijilan halal akan membuat permohonan halal terlebih dahulu dan kemudiannya memohon untuk mendapatkan pensijilan Sistem Pengurusan Kualiti Berasaskan Syariah ini.

Jika aspek halal dikawal selia secara khusus oleh Akta Perihal Dagangan 2011 yang memperuntukkan mekanisme penguatkuasaan terhadap perihal dagangan halal. Ia berbeza dengan Sistem Pengurusan Kualiti Berasaskan Syariah ini yang sehingga kini tidak mempunyai kerangka undang-undang khusus yang memberi kuasa kawal selia dan penguatkuasaan. Oleh itu, sistem pengurusan kualiti ini hanya bergantung kepada piawaian tanpa sokongan daripada undang-undang substantif.

Pensijilan MS 1900 merupakan pengiktirafan yang bersifat sukarela dan tiada obligasi undang-undang yang mewajibkan permohonannya. Oleh itu mana-mana organisasi boleh mendakwa bahawa organisasinya telah melaksanakan konsep pengurusan kualiti yang berasaskan Syariah tanpa membuat permohonan. Keadaan tersebut adalah disebabkan ketiadaan undang-undang khusus yang menguatkuasakan pensijilan MS 1900 bagi memastikan tahap pengaplikasian sesuatu organisasi sebagaimana yang didakwa.

MS 1500:2009 iaitu piawaian yang berkaitan dengan pensijilan halal Malaysia. Pensijilan halal Malaysia dikawal selia oleh Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM) yang mempunyai kuat kuasa undang-undang di bawah Akta Perihal Dagangan 2011 [Akta 730]. Oleh itu, MS 1500:2009 didokong oleh Akta 730 tersebut. MS 1500:2009 di bawah seliaan JSM. Oleh yang demikian, badan pensijilan seperti SIRIM QAS yang membuat pengauditan akan merujuk kepada MS dan undang-undang yang berkaitan bagi memastikan pemohon dan pemegang pensijilan teratur dan mematuhi segala kriteria yang telah ditetapkan. Perbezaan struktur pengawalseliaan berpotensi menimbulkan cabaran dalam penyelarasan dasar, pemantauan dan pelaksanaan piawaian yang berasaskan syariah.

Isu Tadbir Urus dan Perundangan Pengurusan Kualiti Berasaskan Syariah (MS 1900)

Fakta yang tidak boleh piawaian dinafikan adalah MS 1900 merupakan satu piawaian yang dibangunkan oleh JSM. Informan A menjelaskan, pemantauan kepada badan pensijilan yang mengaudit pemohon pensijilan bukanlah dalam bidang kuasa JSM kerana ia tidak diperuntukkan dalam Akta 549. Ia bermaksud, badan pensijilan memperoleh akreditasi daripada JSM, tetapi agensi tersebut tidak menetapkan apa-apa syarat dan kriteria khusus kepada badan pensijilan dalam penilaian audit atau pemeriksaan dokumentasi. Sebarang

penetapan garis panduan dan standard pelaksanaan pada asasnya adalah di bawah tanggungjawab entiti tertentu yang dinamakan sebagai badan berwibawa yang bertindak sebagai pemilik pensijilan.

Kenyataan informan A tersebut disokong oleh informan B seperti berikut:

“JSM tidak mempunyai kuasa bagi pengawasan dan penguatkuasaan undang-undang sekiranya pemegang pensijilan MS 1900 melakukan kesalahan yang bersalahan dengan MS 1900 kerana fungsi tersebut adalah di bawah kuasa badan berwibawa yang dilantik. Dia boleh tentukan syarat tambahan apa.”

Kenyataan informan C pula:

“Ketiadaan badan berwibawa mengakibatkan kelemahan kepada fungsi pengawalseliaan kepada badan pensijilan dan pemegang pensijilan. Ia boleh memburukkan nama “syariah” sekiranya berlakunya sebarang penyelewengan terhadap pengeluaran produk dan perkhidmatan.”

Informan A juga berpandangan bahawa pelaksanaan audit dan pemberian sijil kepada pemohon pensijilan adalah di bawah autonomi dan kawalan badan pensijilan. Ketiadaan badan atau satu agensi khusus yang bertanggungjawab bagi mengawal selia badan pensijilan adalah satu jurang tadbir urus yang kritikal. Oleh itu, wujud ketidakseragaman dalam pelaksanaan audit, penilaian pematuhan Syariah, interpretasi kepada titik kawalan kritikal Syariah dan kehendak piawaian. Perbezaan kefahaman dan interpretasi antara badan pensijilan akan menimbulkan ketidakseragaman dalam pelaksanaan audit dalam memahami kriteria yang sama. Kesan kepada jurang kawal selia akan menimbulkan kebimbangan serius tentang kekompetenan dan konsistennya badan pensijilan dalam melaksanakan pensijilan MS 1900.

Manakala informan D menambah, kefahaman yang tepat adalah penting bagi penilaian menyeluruh kepada MS 1900 kerana perbezaan pemahaman dalam aspek Syariah akan membebankan tugas pemohon pensijilan. Oleh itu satu mekanisme penyeragaman standard hendaklah diselaraskan bagi memudahkan semua pihak yang berkepentingan. Informan C dalam kenyataannya menyatakan bahawa selain aspek teknikal pengurusan standard, juru audit perlu memahami aspek Syariah yang menjadi tunjang utama dalam sistem pengurusan ini yang mana juru audit itu perlu memahami konsep Syariah sebelum membuat pengauditan ke lokasi.

Informan B pula, menegaskan bahawa selaku badan pensijilan dalam melaksanakan tugasnya, hendaklah membuat verifikasi yang komprehensif termasuklah menyemak latar belakang agensi atau pemohon pensijilan. Proses verifikasi juga dengan membuat semakan pemohon mempunyai isu atau termasuk dalam senarai yang telah disenarai hitam oleh pihak berkuasa agama contohnya Keputusan yang telah diputuskan dalam fatwa negeri atau Muzakarah Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Agama Islam (MKI). Keperluan kepada proses semakan dan verifikasi terhadap pemohon pensijilan adalah untuk memastikan hanya organisasi memenuhi kehendak Syariah sahaja layak mendapat pensijilan MS 1900. Sekiranya terdapat badan pensijilan yang mengambil mudah berkenaan dengan verifikasi tersebut maka ia memberi kesan terhadap kredibiliti pensijilan MS 1900. Informan A juga menzahirkan kebimbangannya sekiranya aspek Syariah ini tidak diperhalusi dengan sewajarnya kerana boleh menghakis kepercayaan masyarakat terhadap pensijilan MS 1900 yang bertunjangkan kepada Syariah ini.

Melalui kajian-kajian empirikal terkini yang dijalankan oleh sarjana dalam negara ataupun luar negara mendapati setiap organisasi yang memperoleh pensijilan MS 1900 masing-masing dengan gaya tersendiri atau kaedah 'try and error' (Mohamed, 2020). Cabaran tersebut hendaklah diatasi dan boleh memberikan impak yang negatif sekiranya tidak dibendung. Ketidakkonsistenan dalam pelaksanaan piawaian dengan hanya berpandukan kepada pengalaman akan melemahkan pelaksanaan tadbir urus yang sewajarnya. Sebarang pelanggaran kepada pensijilan boleh mengakibatkan kesan negatif dan memburukkan nama baik Syariah.

Terdapat juga agensi dan pemain industri yang berpandangan pensijilan MS 1900 akan menambah bebanan berbanding pensijilan antarabangsa lain seperti ISO 9001 (Mohamad & Mansor, 2018). Jika disoroti melalui kajian literasi, banyak implikasi positif setelah mengaplikasikan pensijilan MS 1900. Contohnya agensi atau pemain industri tetap berpegang kepada prinsip Syariah walaupun berdepan dengan risiko umpamanya yang melibatkan isu prestasi dan integriti. Oleh itu, program kesedaran dan pemahaman kepada masyarakat umumnya hendaklah digerakkan secara berterusan.

Informan C menjelaskan bagi menggerakkan program kesedaran, mekanisme pengawalan, penyeragaman standard dan pengawasan kepada badan pensijilan serta pihak yang berkepentingan, maka memerlukan satu badan berwibawa seharusnya dilantik dan diberi mandat yang jelas bagi melaksanakan tanggungjawab tersebut. Ketiadaan entiti berautoriti yang bertanggungjawab bagi menyelaraskan, memantau dan kawalan memperlihatkan kelemahan struktur kawal selia yang boleh menjejaskan dan membawa implikasi yang signifikan kepada pemeliharaan Maqasid Syariah. Kenyataan tersebut disokong oleh semua informan. Seterusnya berpotensi melemahkan keyakinan masyarakat terhadap pensijilan MS 1900 sebagai satu penanda aras terbaik di peringkat nasional.

Malah, Informan C menambah lagi bahawa entiti yang dilantik sebagai satu badan yang berwibawa akan menghadapi isu bagi membentuk satu pasukan yang mempunyai pengetahuan dan kemahiran dalam lagi bahawa aspek sekaligus iaitu tadbir urus Syariah dan sistem pengurusan kualiti terutamanya di peringkat antarabangsa bagi mengawal selia pensijilan MS 1900 secara keseluruhannya.

Selain itu, sumber kewangan juga adalah penyumbang utama yang akan menentukan keupayaan dalam membangunkan kepakaran, pengawalan dan penyediaan sistem maklumat dan digital yang berkaitan. Ketiadaan dana yang mencukupi boleh membantutkan usaha ke arah pelaksanaan satu sistem kawalan tadbir urus yang sistematik dan optimum.

Pensijilan MS 1900 adalah bersifat sukarela. Oleh itu, tiada obligasi undang-undang ke atas mana-mana organisasi yang mendakwa dan memperihalkan organisasinya telah mengamalkan prinsip Syariah dalam menjalankan operasi dan perkhidmatannya. Oleh itu, pengawalan dan pengawasan yang jitu bagi memastikan kepatuhan tersebut adalah signifikan. Oleh itu Informan E menjelaskan pelantikan sebuah entiti badan berwibawa yang mempunyai kuasa perundangan adalah signifikan yang bertindak sebagai pemilik pensijilan dengan autoriti dan legitimasi dalam pelaksanaannya. Informan E menambah, kelompongan undang-undang terhadap pensijilan MS adalah satu isu yang perlu diselesaikan bagi memberikan kuasa yang jelas dalam pelaksanaan kawal selia dan pengawasan pelaksanaan pensijilan MS 1900. Dalam konteks ini, pelantikan badan berwibawa hendaklah diperuntukkan dengan jelas dalam kerangka perundangan dan bukan sekadar dilantik melalui keputusan pentadbiran semata-mata.

Aspek tadbir urus dan perundangan merupakan tunjang utama yang saling berkait dalam memastikan keberkesanan dalam pelaksanaan sistem pengurusan kualiti berasaskan Syariah. Mekanisme tadbir urus yang berkesan adalah dengan penyediaan garis panduan atau manual yang seragam, pematuhan kepada prosedur pelaksanaan dan kawalan kepada pensijilan. Tambahan lagi, MS 1900:2025 memerlukan kefahaman dan penjelasan bagi memastikan SCCP serta keperluan pematuhan kepada perundangan yang memberikan legitimasi yang jelas kepada pelaksanaan pensijilan MS 1900. Dalam kajian yang dijalankan oleh Shahrom & Basir (2023) telah menjelaskan berkenaan dengan SCCP di Mahkamah Syariah Negeri Melaka (MSNM). Kajian tersebut menekankan bahawa sebagai satu batas panduan bagi mengawal dan memelihara setiap proses yang terlibat di dalam sesebuah organisasi bermula dari input hingga menghasilkan output yang diperkenalkan semasa MS 1900:2014. Namun begitu, kajian tersebut didapati masih tidak menjelaskan secara mendalam mengenai bidang kuasa tadbir urus dalam pelaksanaan sekiranya dikesan apabila berlakunya ketidakteraturan. Contohnya pelaksanaan nilai Berkat di bahagian perolehan dan pembekalan di MSNM jika tidak mengikut spesifikasi dan berlakunya ketidakakauntabiliti dalam pelaksanaannya yang seharusnya pembetulan dibuat secara segera. Oleh itu, lima informan memberikan pandangan yang sama iaitu badan berwibawa dilantik bagi memikul tanggungjawab antaranya membangunkan dokumen rujukan yang seragam dan mengikat semua pihak yang berkepentingan.

Kemudian, Informan E menegaskan bahawa pelantikan entiti berwibawa yang mempunyai autoriti dan legitimasi adalah melalui peruntukan undang-undang yang jelas. Informan B dan E menyatakan sehingga kini tiada kerangka perundangan khusus yang memperuntukkannya. Malah, kerangka undang-undang yang akan diperuntukkan hendaklah diperhalusi dengan berhati-hati kerana pensijilan ini merentasi pelbagai sektor yang kebanyakan sektor tersebut telah mempunyai undang-undang yang mengawalinya. Informan E menyatakan, tanpa obligasi perundangan, keberkesanan pengawalan dan penguatkuasaan adalah terbatas kerana tiada sebarang punca kuasa undang-undang yang mengikat pihak-pihak. Oleh itu ia dilaksanakan secara pentadbiran sahaja.

Cadangan Penambahbaikan

Keberkesanan tadbir urus akan tercapai melalui autoritatif kerangka perundangan yang jelas berkenaan MS 1900. Informan E mencadangkan agar kerangka perundangan yang khusus berkenaan pensijilan MS 1900 hendaklah diperuntukkan dalam undang-undang bagi memperkukuhkan legitimasi kawal selia pensijilan tersebut. Pengiktiran dan pelaksanaan bagi memberi autoritatif kepada pelaksanaan pensijilan MS 1900 adalah perlu samada memasukkan kerangka perundangan melalui pindaan kepada undang-undang berkaitan atau penggubalan satu undang-undang yang baharu. Kerangka peruntukan tersebut juga perlu memasukkan pelantikan badan berwibawa yang akan melaksanakan tanggungjawab pengawalan dan pengawasan pensijilan MS 1900 sebagai pemilik kepada pensijilan tersebut.

Informan A, B dan E menegaskan, pemilik pensijilan selaku badan berwibawa boleh menetapkan sesuatu syarat dan kriteria tertentu. Jika merujuk kepada MS 1500:2009 iaitu satu piawaian berkaitan dengan pensijilan halal Malaysia juga tidak mempunyai kuasa undang-undang berkenaan dengan perlabelan logo halal dan penipuan yang dibuat oleh pihak industri. Namun begitu, pindaan kepada Akta Perihal Dagangan 2011 [Akta 730] telah membolehkan penggubalan kepada peruntukan khusus dalam Perintah Perihal Dagangan (Takrifan Halal) 2011. Perintah Perihal Dagangan (Takrifan Halal) 2011 telah memasukkan berkenaan dengan “halal” yang memberikan kuasa pemantauan kepada pensijilan halal (Fariah Maisarah et al., 2023). Peruntukan yang diperuntukkan dalam Perintah Perihal Dagangan (Takrifan Halal) 2011

telah menjadikan JAKIM sebagai pihak yang berwibawa yang membolehkan sebarang manual prosedur dan garis panduan oleh JAKIM perlu dipatuhi oleh badan pensijilan dan pemegang pensijilan (Abdullah. A, 2023). Tambahan lagi, sebarang penipuan logo dan perkataan yang mengelirukan adalah satu kesalahan dan boleh dikenakan hukuman jika didapati bersalah.

Sekiranya kerangka perundangan tidak diperuntukkan maka pemasalahan dalam urus tadbir dan penguatkuasaan terhadap pengawalan tidak dapat dilaksanakan secara holistik. Kerangka perundangan yang khusus bagi pelaksanaan pensijilan MS 1900 adalah signifikan kerana ia berperanan sebagai satu mekanisme untuk menjaga prinsip Maqasid Syariah, fatwa, pihak berkepentingan, statutori dan perundangan yang terkandung dalam pensijilan MS 1900. Implikasi negatif akan menjejaskan kreadibiliti pensijilan MS 1900 jika terdapat agensi atau pemain industri yang mendakwa mengamalkan sistem Syariah sedangkan masih mengamalkan elemen yang bercanggah dengan Syariah.

Pensijilan MS 1900 adalah satu sistem pengurusan kualiti yang mempunyai ruang lingkup yang merentasi pelbagai sektor. Informan B menyatakan pensijilan MS 1900 ini juga dilihat memayungi pensijilan halal yang merupakan salah satu kriteria utama dalam pensijilan MS 1900. Oleh yang demikian, bagi memastikan pensijilan MS 1900 dapat diaplikasikan secara seragam, konsisten dan berautoriti, pindaan terhadap setiap kerangka perundangan sedia ada dalam setiap sektor yang mempunyai perundangan boleh dipertimbangkan. Informan E berpandangan, pindaan secara berasingan bagi setiap sektor akan menimbulkan cabaran yang kompleks kerana memerlukan proses perundangan, penyelarasan dan persetujuan pihak berkuasa yang mengawal selia kepada setiap portfolio undang-undang tersebut.

Informan E memberi cadangan alternatif bagi mengurangkan masalah penyelarasan antara sektor yang lebih rumit. Maka dicadangkan penggubalan kepada undang-undang baharu yang khusus berkenaan pensijilan MS 1900. Undang-undang tersebut perlu memperuntukkan berkenaan dengan bidang kuasa kepada badan berwibawa yang akan membuat penyeragaman manual prosedur atau garis panduan yang perlu dipatuhi, penubuhan jawatankuasa atau lembaga Penasihat Syariah dan kelayakannya, tanggungjawab badan pensijilan dan pemegang pensijilan serta penguatkuasaan undang-undang.

Badan berwibawa juga dalam menyelesaikan isu kekurangan sumber tenaga yang berkepakaran terhadap aspek teknikaliti pengurusan kualiti dan Syariah adalah dengan mewujudkan kompetensi dalaman dengan mengadakan bengkel dan pemahaman yang bersepadu dengan memanfaatkan sumber tenaga yang sedia ada. Manakala sumber kewangan juga boleh dibuat secara berfasa. Antaranya adalah melalui kolaborasi strategik antara Kerajaan dan badan pensijilan. Kemudiaanya, permohonan geran juga boleh dibuat sebagai inisiatif bagi mengurangkan bebanan kepada badan berwibawa dalam melaksanakan tanggungjawabnya.

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya, tadbir urus dan perundangan merupakan tunjang utama yang saling berkait dalam memastikan keberkesanan pelaksanaan Sistem Pengurusan Kualiti Berasaskan Syariah (MS 1900). Dari aspek tadbir urus, pelantikan badan berwibawa yang berperanan sebagai penyelarasan utama bagi mengawal selia pelaksanaan pensijilan, penyeragaman *standard* serta mekanisme pengawalan merupakan langkah asas yang penting bagi memastikan pelaksanaan MS 1900 dilaksanakan secara konsisten dan berintegriti. Seterusnya, aspek perundangan memainkan peranan signifikan melalui penyediaan kerangka undang-undang yang jelas bagi memberikan legitimasi terhadap pengukuhan pentadbiran,

punca kuasa, pengawalseliaan serta penguatkuasaan dalam pelaksanaan pensijilan MS 1900. Tanpa kerangka perundangan yang jelas, usaha memperkukuhkan sistem tadbir urus pensijilan ini akan berhadapan dengan kekangan dari sudut autoriti dan keberkesanan pelaksanaannya. Gabungan aspek tadbir urus dan perundangan ini juga memperlihatkan bahawa konsep *Siasah Syariah* boleh diaplikasikan secara praktikal dalam pelbagai sektor pengurusan moden seperti korporat, kewangan, pendidikan, industri halal dan teknologi. Pelaksanaan MS 1900 menunjukkan bahawa prinsip-prinsip asas *Siasah Syariah* seperti *masalahah*, amanah, akauntabiliti dan keadilan mampu diterjemahkan dalam kerangka pengurusan organisasi kontemporari. Justeru, pengukuhan sistem tadbir urus dan perundangan dalam pensijilan MS 1900 berpotensi menyumbang kepada pembangunan model pengurusan kualiti berasaskan nilai dan Syariah yang lebih komprehensif serta relevan dalam konteks pengurusan moden.

Selain itu, dapatan kajian ini turut mempunyai implikasi yang lebih luas di peringkat antarabangsa. Model pengurusan kualiti berasaskan syariah melalui piawaian MS 1900 berpotensi dikembangkan sebagai rujukan kepada negara lain yang ingin mengintegrasikan prinsip Syariah dalam sistem pengurusan organisasi. Dalam konteks ekonomi global yang semakin menekankan aspek tadbir urus beretika dan integriti organisasi, pendekatan MS 1900 mampu menyumbang kepada pembentukan model pengurusan kualiti yang lebih berteraskan nilai, sekaligus memperkukuh kedudukan Malaysia sebagai peneraju dalam pembangunan standard pengurusan berasaskan Syariah di peringkat global. Dari sudut refleksi teoritikal, dapatan kajian ini turut menyumbang kepada pengembangan perbincangan dalam bidang *Siasah Syariah*, khususnya dalam memahami sejauh mana konsep masalahah boleh diaplikasikan dalam pembangunan sistem pengurusan kualiti berasaskan Syariah dalam organisasi moden dan multinasional. Kajian ini menunjukkan bahawa pendekatan *Siasah Syariah* bukan sahaja relevan dalam konteks pentadbiran negara, malah boleh diaplikasikan dalam sistem tadbir urus organisasi kontemporari yang memerlukan keseimbangan antara kecekapan pengurusan dan pematuhan kepada prinsip Syariah.

Sehubungan itu, beberapa kajian lanjutan wajar dilaksanakan bagi memperkukuh pembangunan pensijilan MS 1900 pada masa hadapan. Antaranya ialah kajian empirikal berkaitan keberkesanan pelaksanaan MS 1900 terhadap prestasi tadbir urus organisasi yang telah memperoleh pensijilan. Selain itu, kajian mengenai kebolehterimaan dan potensi peluasan piawaian MS 1900 di peringkat antarabangsa juga perlu dijalankan bagi menilai kesesuaiannya sebagai model pengurusan kualiti berasaskan Syariah global. Kajian lanjutan juga boleh memberi tumpuan kepada aspek perundangan, khususnya berkaitan keperluan penggubalan undang-undang khusus atau pindaan kepada undang-undang sedia ada bagi memberikan autoriti pengawasan dan pengawalan yang lebih jelas terhadap pelaksanaan pensijilan MS 1900, sebagaimana pensijilan halal Malaysia yang dikawal melalui Akta Perihal Dagangan 2011 [Akta 730].

DEKLARASI

Penghargaan Penulis merakamkan ucapan terima kasih atas sokongan kewangan yang diberikan melalui Geran Universiti Penyelidikan (GUP), Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM), di bawah kod projek GUP-2025-001 yang telah membiayai penerbitan artikel ini.	Konflik Kepentingan Penulis memperakukan bahawa tiada konflik kepentingan yang terlibat.
Sumbangan Penulis Tahirah Mohamed: Konseptual, metodologi, penyelidikan, pengumpulan data, analisis data dan penyediaan draf asal manuskrip.	Perakuan Etika Kajian ini telah mendapat persetujuan daripada semua informan sebelum sesi temu bual dijalankan dan dirakam.

Suhaizad Saifuddin: Konseptual, metodologi, penyelidikan, pengesahan, semakan dan penyuntingan manuskrip. Semua penulis telah membaca dan memperakukan draf akhir manuskrip.

Data temu bual telah digunakan bagi tujuan penyelidikan serta dianalisis dan dilaporkan secara bertanggungjawab.

Kebolehdapatan Data

Data daripada sumber dokumen yang menyokong dapatan kajian ini telah dinyatakan dalam artikel dan senarai rujukan. Data temu bual tidak tersedia kepada umum bagi melindungi kerahsiaan dan privasi informan serta mematuhi persetujuan yang diberikan bagi tujuan kajian ini.

Penggunaan Kecerdasan Buatan (AI)

ChatGPT telah digunakan secara terhad bagi membantu penyuntingan bahasa dan meningkatkan kejelasan penyampaian manuskrip. Semua kandungan, hujah, perbincangan, analisis, justifikasi dan kesimpulan telah disemak, disahkan dan diperakukan oleh penulis. Penulis bertanggungjawab sepenuhnya terhadap ketepatan, kesahihan dan integriti manuskrip akhir.

RUJUKAN

- Abdul Hamid, A.S. (2022). *Thematic address: Good governance in Islam*. Kuala Lumpur: Institut Kefahaman Islam Malaysia.
- Abdullah, A. (2023). The halal regulatory framework in Malaysia should be consolidated: A proposal. *Islam and Civilisational Renewal*. <https://doi.org/10.12816/0035270>
- Abdullah, N. C. (2018). *Legal research methodology*. Sweet & Maxwell.
- Ahmad Bustamam, U. S. A., Sabri, H., & Hassan, H. A. (2023). Strengthening business growth model for cooperatives through the implementation of Shariah-based quality management standard MS 1900:2014. In *E-Proceedings of the 10th International Islamic Economic System Conference (I-iECONS 2023)*. Faculty of Economics and Muamalat, Universiti Sains Islam Malaysia. <https://doi.org/10.33102/iiecons.v10i1.27>
- Ahmad, F. Y. (2007). *Mengurus kerja berpasukan*. PTS Millennia Sdn. Bhd.
- Akta Perihal Dagangan 2011 (Akta 730).
- Akta Standard Malaysia 1996 (Akta 549).
- Al-Azmi, A. R., Ahmad, A. C., Razali, F. R., Ahmad, K. S., & Awang, M. S. (2022). Comprehensive dual certification of ISO 9001:2015 and MS 1900:2014 to SASMEC @IIUM: A beginning of a long journey as Shariah compliant hospital. *Revelation and Science*, 12(1). <https://doi.org/10.31436/revival.v12i1.297>
- Al-Suyuti, J. A. (1998). *Al-Ashbah wa al-Nazair*. Dar al-Kutub al-'Ilmiyyah.
- Basir, S. A., Zakaria, M. F., & Mohamed, H. A.-B. (2021). Pencapaian maqasid Syariah melalui pelaksanaan sistem pengurusan kualiti berasaskan Syariah MS 1900: Kajian kes di Pusat Zakat Melaka. *The Journal of Muamalat and Islamic Finance Research*, 18(2). <https://doi.org/10.33102/jmifr.v18i2.380>
- Braun, V., & Clarke, V. (2013). *Successful qualitative research: A practical guide for beginners*. SAGE Publications.
- Bushro, A. R., Rahbari, R. G., Masjuki, H. H., & Muhamad, M. R. (2012). Approximation of crystallite size and microstrain via XRD line broadening analysis in TiSiN thin films. *Vacuum*, 86(8), 1107–1112. <https://doi.org/10.1016/j.vacuum.2011.10.011>
- Chang, K. M., Suk, K. J., & Kim, K. H. (2005). Cutting performance using high reliable device of Ti–Si–N-coated cutting tool for high-speed interrupted machining. *Surface and Coatings Technology*, 200(5). <https://doi.org/10.1016/j.surfcoat.2005.08.119>
- Chua, Y. P. (2014). *Kaedah penyelidikan* (2nd ed.). McGraw-Hill Education.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4th ed.). SAGE Publications.
- Ibn 'Ashur, M. T. M. (2004). *Maqasid al-Shari'ah al-Islamiyyah* (Vol. 2). Wizarah al-Awqaf wa al-Shu'un al-Islamiyyah.

- Ishak, A. H., & Osman, M. R. (2019). Understanding Islamic perspectives on quality management: From concept to practice. *Journal of Engineering and Applied Sciences*, 14(4).
- Jabatan Standard Malaysia. (2014). *Malaysia Standard: Shariah-based quality management system—Requirements with guidance (MS 1900:2014)*.
- Jabatan Standard Malaysia. (2025). *Malaysia Standard: Shariah-based quality management system—Requirements (MS 1900:2025)*.
- Konting, M. M. (1998). *Kaedah penyelidikan pendidikan*. Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Mohamad, M. H., & Mansor, F. (2018). A conceptual study on Shariah compliance on risk mitigation of MS 1900-certified companies. *TAFHIM: IKIM Journal of Islam and the Contemporary World*, 11(1). <https://doi.org/10.56389/tafhim.vol11no1.5>
- Mohamed, A. M. Ghani, S. A., Sharifah, H. S. I., & Azmi, I. A. G. (2016). *Pelaksanaan sistem pengurusan kualiti berteraskan Syariah MS 1900 di institusi pengajian tinggi Malaysia: Ke arah pengurusan berkesan dan inovatif*. Penerbit Universiti Pertahanan Nasional Malaysia.
- Mohamed, H. A.-B., Ahmad, A., Sahol Hamid, N., Basir, S. A., & Azmi, I. A. G. (2022). Nilai mengutamakan pelanggan dalam kalangan kakitangan di IPTS: Satu tinjauan terhadap pelaksanaan piawaian MS 1900. *Online Journal of Islamic Management and Finance*, 2(2). <https://doi.org/10.22452/ojimf.v2i2.36923>
- Mohamed, H. A.-B., Ahmad, A., Wan Husina, W. N., Basir, S. A., Jalala, B., Mohamad, M. H., & Ab Ghani, S. (2020). Hubungan antara penghayatan nilai integriti dengan pelaksanaan sistem pengurusan kualiti MS1900 di institusi pengajian tinggi swasta, Malaysia. *Journal of Defence Management, Social Science & Humanities*. <https://doi.org/10.7187/GJAT11620160602>
- Mohamed, H. A.-B., Rauf, U. F. A., Yusoff, W. Y. W., & Rahman, N. A. (2024). Cabaran kelestarian dalam pelaksanaan piawaian sistem pengurusan kualiti: Satu pengalaman di sebuah universiti berfokus. *Journal of Business and Social Development*, 12(4).
- Perintah Perihal Dagangan (Takrifan Halal) 2011 (P.U. (A) 430)
- Saifuddin, S., & Ali Tajuddin, H. H. (2024). Application shifting the burden of proof in Syariah criminal cases under the Syariah Court Evidence Enactment in Malaysia. *Journal of Shariah Law Research*, 9(1), 27–46. <https://doi.org/10.22452/jslr.vol9no1.2>
- Saifuddin, S., Ali Tajuddin, H. H., Yahya, M. A., Abd Rahman, M. R., & Hashim, F. Y. (2024). Examining the application of standard of proof in criminal cases: A comparative analysis of Islamic law and common law in Malaysia. *Malaysian Journal of Syariah and Law*, 12(1), 11–22. <https://doi.org/10.33102/mjssl.vol12no1.491>
- Saifuddin, S., Hashim, F. Y., Mohd Zahir, M. Z., & Ab Halim, A. H. (2025). Enforcement of Sharia criminal offences in cyberspace: Challenges from Malaysian legal perspective. *Prophetic Law Review*, 7(1), 25–46. <https://doi.org/10.20885/PLR.vol7.iss1.art2>
- Shahrom, N.F.N & Basir, S. A. (2021). Langkah pelaksanaan titik kawalan kritikal Syariah dalam sistem pengurusan kualiti berteraskan Syariah MS 1900 di Mahkamah Syariah Negeri Melaka. *Jurnal Pengurusan dan Penyelidikan Fatwa*, 28(1). <https://doi.org/10.33102/jfatwa.vol28no1.503>
- Shahrom, N.F.N & Basir, S. A. (2021). Sistem pengurusan kualiti berteraskan Syariah MS 1900: Pelaksanaan di Mahkamah Syariah Negeri Melaka. *International Journal of Islamic and Civilizational Studies*. <https://doi.org/10.11113/umran2021.8n3.497>
- Taj, A. A.R. (1994). *Al-Siyasah al-Shar'iyah wa al-fiqh al-Islami*. Maktabah al-Azhariyyah.
- Wan Abdullah, N.R. (2022). Good governance in Islam. In M. S. Badron & S. M. Samsusi (Eds.), *Good governance: Malaysia, how are we doing?* (p. 21). Institut Kefahaman Islam Malaysia.

- Wardi, A. N. A. (2021). The implementation of MS1900:2005 Shariah-based quality management system: A case study at SIRIM Berhad. *International Journal of Business and Management Invention*, 10(1). <https://doi.org/10.35629/8028-1001015457>
- Mohamad, M. H. (2024). Key elements of risk management in Islamic quality management system: An analysis on MS 1900:2014 standard. *TAFHIM: IKIM Journal of Islam and the Contemporary World*, 17(1). <https://doi.org/10.56389/tafhim.vol17no1.6>
- Abdul Rasol, L., & Mohd Zelani, R. (2016, November 30). *Pengurusan kualiti Islam: Analisis dari perspektif model* [Paper presentation]. KONAKA Konferensi Akademik 2016: Perkongsian Ilmu dari Perspektif Islam, Universiti Teknologi MARA (UiTM) Pahang, Malaysia.
- SIRIM QAS International. (2026, March 9). [Maklumat halaman web tidak dinyatakan dalam senarai asal]. <https://www.sirim-qas.com.my>

Temubual

- YA Tuan Salehan bin Yatim, Hakim Mahkamah Tinggi Syariah Selangor, Jabatan Kehakiman Syariah Selangor, Selangor. Temu bual pada 17 Julai 2025.
- Fakheezah binti Borhan, Penolong Pengarah Kanan, Bahagian *Standard*, Jabatan *Standard* Malaysia, Cyberjaya. Temu bual pada 19 Ogos 2025.
- Fara Azida binti Ahmad Bakri, Ketua Unit Muamalat dan Naziran, Bahagian Syariah dan Pengharmonian Undang-Undang, Jabatan Peguam Negara, Putrajaya. Temu bual pada 10 September 2025.
- Muhyidin bin Aziz @ Saari, Pengarah Bahagian Halal, Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, Putrajaya, temu bual pada 27 Ogos 2025.
- Mohammad Hamidi bin Yusof, Pengarah Pemasaran, Komersial dan Teknologi Maklumat, SIRIM QAS *Internasional*. Temu bual pada 9 Julai 2025.
- Zuraini binti Yahaya, Pengarah Bahagian Maqasid Syariah, Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, Putrajaya. Temu bual pada 6 Ogos 2025.